

ויקהל – פקודי

עלון מס'
1181

שנה כ"ד התשפ"ג

פניני הפרשה

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

נשיאות לב

ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ה' – רבנו האור החיים הקדוש מתייחס לכפילות הקיימת בפסוקים אלו ביחס לתיאור האנשים שהביאו את תרומת ה' – גם "אשר נשאו לבו", וגם "אשר נדבה רוחו אותו"?

ומסביר האור החיים כי יש שתי דרגות במתנדבים, האחד הוא המתנדב ברצון נפשו כפי יכולתו וערך ממונו, ולזה יקרא "נדבה רוחו", מעלתו גדולה, אך יש מדרגה גבוהה מזו והיא "נשאו לבו" – המתנדב יותר מיכולתו מגודל טוב לבו. הרצון שלו נושא אותו להיות כעשיר הנותן סכום גבוה מיכולותיו. ולזה אמר כי בישראל נמצאו שני סוגים הנזכרים, ופתח במעולה שבשניהם.

על פי הבחנה הזו, מסביר האור החיים גם את הפסוקים הבאים. אלו ש"נשאם לבם" הביאו את תכשיטי הנשים – דבר שאדם אינו מוותר עליו בקלות. לאחר מכן מוזכרים תורמי הזהב – המתכת היקרה, לאחר מכן תורמי החומרים היקרים – את שני אלו התורה מכנה "איש", לאחר מכן יש "כל מרים" המביאים את החומרים היותר מצויים "כסף ונחשת", ובסוף את מביאי עצי השטים.

*

מסופר כי פעם נסע הגאון רבי רפאל ברוך טולידנו זצ"ל ממרוקו לכפר נידח. כשהגיע לכפר הזדעזע. החורף היה בעיצומו, והתושבים היהודים היו לבושים בלויי סחבות, מבלי בגדים חמים להתגונן כראוי מפני הקור. מיהר הרב לעירו, והחל באיסוף תרומות לקניית אריגים חמים לתושבי הכפר כדי שיתפרו בגדים מתאימים להם ולילדיהם, אך בדיוק באותו זמן היה מחסור גדול בסחורות, ולא היתה אפשרות להשיג בדים ובגדים למשלוח לאותו כפר. התפלל הרב וביקש מהקב"ה שישלח עזרו מקודש.

בתוך כך, נקרא רבי רפאל ברוך למושל, שם התברר לו כי מפאת מצב החירום נאסר גם איסוף כספים, ומישהו הלשין על הרב שהפר את האיסור. בא הרב אל המושל ובכיסו כל הכסף שאסף. פנה אליו המושל ואמר: אתה רבם של היהודים? איך אתה פועל נגד תקנות המדינה?! הוציא הרב את כל הכסף, והניחו על שלחן המושל, תיאר לפניו את העניות האיומה באותו כפר שתושביו קופאים מקור, והוסיף: "אם אינני רשאי לקנות בגדים עבורם, ידאג להם המושל שהרי הם נתיניו והם במצוקה גדולה".

המושל שסבר בתחילה כי התרומות נאספו לצרכי קהילתו של הרב, השתומם כששמע את המטרה, והתרגש מאד מדברי הרב ופטרו לשלום, ובנוסף הפעיל את קשריו בקרב הסוחרים להשיג את כל הכמות של האריגים. הודה רבי רפאל ברוך לקב"ה בתשבות והלל שזיכהו לסייע לנזקקים אלו. בזכות שהשתמש רבי רפאל לא רק בנדיבות לב אלא גם בנשיאת הלב, השלים הקב"ה את חפצו לסייע לעניים ולהלבישם בגדים כפי הצורך.

מַבְּל מְלַמְדֵי הַשְּׂפִלְתֵי	עצה טובה
מֵה לְזַמְדִים מְ – מְסֻלֵל הַלִּיכָה הַחֲיִים הֵם כְּמוֹ מְסֻלֵל הַלִּיכָה. אִם לֹא תוֹפְסִים אֶת דְּרֹךְ הַמְּלָךְ, מְאַרְיָכִים אֶת הַמְּסֻלֵל...	מומלץ להשתדל לעשות את ההכנות לפסח נעימות, עם מוזיקה ברקע, וגם קצת ריקודים, בלי לחץ, עצבים, צעקות וגערות. אם נצליח למצוא זמן לאיזה טיול משפחתי קצר - זה בכלל בונוס נפלא (האתרים ריקים ואין פקקים, וגם מזג האויר נהדר). (הרב דן טיומקין הי"ו)

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"גם בימי גלותנו זה קרוב לאלפיים שנה, עדיין אנו באחדות אחת לב אחד ונפש אחת, למרות שאנו פזורים בכל ארבע כנפות תבל, נדחים עד קצה השמים".
("מגיד חדשות" ח"י עמ' ש"ו).

ויאמר משה וגו' ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור וגו' וימלא אותו רוח אלוקים (ל"ה ל'–ל"א)

איתא בתנחומא פיסקא ו': מה צורך ל"חור" להזכיר כאן? אלא שנתן נפשו להקב"ה. בשעה שביקשו לעשות את העגל עמד כנגדם וגער בהם, ועמדו עליו והרגוהו וכו'. א"ל הקב"ה הואיל וכך עשית, חייך כל בניך שיצאו ממך אני מגדלך בעולם שנא' ראו קרא ה' בצלאל בן אורי בן חור וימלא אותו רוח אלוקים. ע"כ. ויש לרמוז ש"רוח" [אלוקים] אותיות "חור", רמז בזה שבזכות חור זכה בצלאל לכל הגדולה הזאת "וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה". ושור"ר בספר הגימטריאות לרבינו יהודה החסיד שהביא רמז זה שש אנוכי. (הרה"ג ר' רחביה חרוק שליט"א).

נקודת חן / עובדיה חן

לא מספיק הלב

בנוסף לכך, אומרים לרשע: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". גם במצרים לא זכו לגאולה אלא על ידי עשיית שתי מצוות: דם פסח ודם מילה. אילו היו עושים המצוות הללו במחשבה בלבד, גם הקדוש ברוך הוא היה מודד להם כמדתם, והיו נגאלים בדמיון ובמחשבה בלבד, ונשארים שקועים במ"ט שערי טומאה, ומשועבדים שיעבוד גוף ונפש לפרעה. וזהו שסיים: "ואילו היה שם, לא היה נגאל". רק אנו שהלכנו בתומנו לעשות הכל להלכה ולמעשה, זכינו לגאולה ממשיית.

הבן הרשע למעשה הולך בדרכו של פרעה הרשע, שכן זה היה בעצם הויכוח בינו לבין למשה רבנו. פרעה התעקש: "לכו עבדו את ה', רק צאנכם ובקרכם יוצג" (שמות י, כד). כלומר, עיקר העבודה היא "בלב" בלבד, ולא במעשים! לכן לכו עבדו את ה' בלב, אבל צאנכם ובקרכם יוצג – יועמד וישאר במקומו במצרים. ומה ענהו משה רבנו: "גם אתה תתן בדיניו זבחים ועולות", "וגם מקננו ילך עמנו". עבודת ה' חייבת להיות עם מעשה. וכמו שכתב הכוזרי (מאמר א', צ"ח) שאין האדם מגיע אל העניין האלוקי אלא במעשים אשר יצו האלוקים.

*

גם הגאון רבנו יוסף חיים זצ"ל בספרו "עוד יוסף חיי" (פרשת אחרי) מפרש בדרך זו את שאלת הבן הרשע, אך את התשובה שנותנים לו הוא מפרש בדרך אחרת, שיש לענות לבן הרשע שאילו היינו מסתפקים במחשבה בענייני המצוות ונותנים לה משקל גדול, היה הקב"ה מחשיב לנו גם את המחשבות הרעות, ואז אנה היינו באים! ועל זה נאמר: "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל" (במדבר כג, כא) – מדוע אין הקב"ה מחשיב לישראל את מחשבות האוון ואינו מענישם עליהן? משום ש"לא ראה עמל בישראל", שאינם מחשיבים את עשיית המצוות לעמל וטורח ומקיימים אותם ברצון. אך הרשע, שרואה את המצוות כעמל ומסתפק במחשבתו הטובה, מחשיבים לו אף את מחשבותיו הרעות ודנים אותו עליהן, לפיכך, "אילו היה שם לא היה נגאל!".

מִרְן הַחֵיד"א זצ"ל בספרו "דברים אחדים" (דרוש י"ד) מבאר ששאלת הבן הרשע בהגדה: "מָה הָעֵבֶדָה הַזֹּאת לָכֶם", נובעת מהשקפה מוטעית הגורסת שאין תועלת במעשה המצוה והעבודה, והעיקר הוא ה"לב". תמה הבן הרשע: לשם מה עליכם לטרוח באופן מעשי בעבודות הפסח, המצה, המרור והחרוסת וכל דקדוקיהן, והרי אינם אלא זכר ליציאת מצרים, ואם כן אפשר לקיים במחשבה גרידא או לומר בפה מלא "זכר ליציאת מצרים" מאה ואחת פעמים (שזוהי סגולה לזכירה...), או לשבת כל הלילה ולספר ביציאת מצרים – מה הצורך בכל "העבודה" המפרכת הזאת? (בנוסח ההגדה המובא בירושלמי זה מפורש יותר: "בן רשע מהו אומר: מה העבודה הזאת לכם? מה הטורח הזה שאתם מטריחין עלינו בכל שנה ושנה?").

כדרך שטוען הרשע כלפי מצוות פסח, כך הוא טוען כלפי שאר המצוות: ציצית, היא למען נזכור את מצוות ה' והוא כבר זוכר; תפלין, הן כדי שנזכור יחודו ויציאת מצרים והוא כבר זוכר; שבת, היא כדי שנדע שהשי"ת ברא את העולם והוא כבר יודע.

לרשע כזה, יש להקהות את שינוי, כיצד? נערוך לו עימות עם שאלה פשוטה: לשיטתך שדי במחשבה, למה לך שינים לאכול בפועל? תחשוב על האוכל ודיו... כשם שמזון לגוף אתה מבין שצריך מחשבה כדי לקנותו, דיבור כדי למצוא אותו ולקנותו, ומעשה כדי להכינו ולאכלו; כך המצוות שהן מזון לנפש צריכות מחשבה להבין טעם המצוה, דיבור לומר שהוא עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא, ומעשה עשיית המצוה בפועל.

לא נראה שבמסגרת השקפתו, מוכן הרשע לוותר על מעשה האכילה בסעודת ליל הסדר, ולצאת ידי חובה רק במחשבה... סביר להניח שרק ממחשבה זו תקהינה שינוי... (על דרך מה שאמרה הגמרא בבבא קמא (צ"ב ע"ב): שְׁשִׁים מְכֹאֲבִים בְּאִים לְשִׁנַי הָאָדָם, שמתגרה מחברו שאוכל לידו ואינו מכבד אותו).

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

הספרו של חמור

עגלה ערופה ולומר: "דינו לא שפכו את הדם הזה"..."

רטט התרגשות עבר בקהל, והרב המשיך: "על אחת כמה וכמה כאשר הנפטר הזה היה מיחידי סגולה - מימיו לא סח דברים בטלים, ואין צריך לומר שלא דיבר לשון הרע שקר ורכילות. ובכלל, כל ימיו שרוי היה בתענית דיבור!".

ההתרגשות גאתה: מיהו אותו צדיק נסתר שחי בתוכם והם לא הכירוהו במשך כל השנים?...

"לא זו בלבד", המשיך הרב בהספרו, "הנפטר היה מהנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, גוו נתן למכים, והכל סבל בדומיה! גם בענייני העולם הזה פרוש היה ומסוגף. מימיו לא אכל בשר ולא שתה יין. מעולם לא ישן על מיטה. מסתפק היה במועט, לא דרש מעבר למה שקיבל, ולמרות שסבל מקור ומרוח, מלבושיו היו קרועים ובלויים. עניו היה מכל הברואים, ראשו היה תמיד כלפי מטה! אוי, מי ייתן לנו תמורתו?!"

סיים הרב את ההספד בבכיה, וכל העם געו אחריו בבכי מר וקראו בקול: "מי הוא זה הצדיק אשר לא ידענוהו בחייו? חייבים אנו לבקש את סליחתו על שלא הערכנוהו כדבעי".

ירד הרב מן האבן אל הגופה, ולתדהמת הכל הסיר באחת את הלוט.

הכל נסוגו אחור מפני צחנת גוייתו של החמור, והחלו רוטנים: "צחוק עשה לנו כבודו...".

"חלילה, פני!" אמר הרב "בכל המעלות שהזכרתי הצטיין החמור הלזה - עניו היה ובעל יסורים, שמר פיו ולשונו והסתפק במועט. קיים את הציווי "סור מרע" עד הקצה האחרון..."

"ועם זאת - חמור היה וחמור נשאר! ומדוע? כי היה בו רק "סור מרע", אך חסר היה את ה"עשה טוב". ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל, לבד הנשמה הטהורה שהיא עתידה ליתן דין וחשבון לפני הקדוש ברוך הוא, ונשמה זקוקה למזון רוחני, שהוא לימוד תורה ושמירת מצוות כראוי!".

שמעו בני העיר את דבריו, והחלו מתקנים מעשיהם.

על אנשים החושבים כי אין צורך בקיום המצוות בקום ועשה, אלא די להם בכך שאינם עושים רע לזולתם, מובא בספר "אבותינו סיפרו לנו" מעשה מאלף שסיפר הגאון רבי יוסף סוסו הכהן זצ"ל (סגן ראש הרבנים בתונס):

רב גדול נקלע לעיר אחת, וביקש לעמוד על טיבם של אנשיה. עצר את היהודי הראשון שנקרה בדרכו, וביירר מה מצב שמירת המצוות ולימוד התורה בעיר.

ענהו היהודי: "רבי! השבח לבורא עולם, בני העיר יראים ושלמים! אין בהם רוצח ושווד, גנב ונוכל! לו כל היהודים בעולם היו כן, משיח כבר היה בא!".

"שמחתי בדבריך, בני", ענהו הרב, "אך מה מצב שמירת השבת, תפלות, לימוד תורה, כשרות, טהרה וחינוך?".

נבוך הלה וגמגם: "למה לקטרג, רבי?! דיינו בכך שנמנעים הם מגניבה וגזל וסרים מרע, מה ידרוש מהם כבודו מעבר לכך?!"

הבין הרב את שפל המצב, וחשב על דרך מקורית שתפקח את עיניהם של יהודי העיר, שישכילו להבין כי אין די ב"סור מרע" וצריך גם "עשה טוב", בקיום התורה והמצוות.

בעודו הולך בדרך תפוס שרעפים, הגיע לאפו ריח מבחיל. וישא עיניו וירא נבלת חמור בצד הדרך. פנה למשמשו וביקש ממנו לרכוש לו בד המשמש לתכריכי מתים.

לקח הרב את האריג ועטף בו את נבלת החמור, ומיד פנה לשמשו והורה: "צא מיד לרחובות העיר והכרז כי נמצא מת מצוה במבואות העיר והכל חייבים לצאת ללוותו. תודיע שרב גדול יבוא להספיד את המת, וקבורת מת מצוה קודמת לכל מצוות שבתורה! הכל חייבים לבוא להספד, אנשים נשים וטף!".

תוך שעה קלה נאספו ובאו כל יהודי העיר, כשכולם תמהים, מיהו אותו מת מצוה, ומיהו אותו צדיק שהגיע לספוד לו?

עלה הרב על אבן גדולה ופתח בקול בכי: "אחינו בית ישראל, שמעו! כאשר נמצא חלל באדמה ולא נודע מי הכהו, חייבים בני העיר הקרובה אל החלל להביא

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: על הר הכרמל בחיפה יש גן יפה המקודש לדת האל-בהאים ויודעי דבר מספרים שהוא אחד הגנים היפים בעולם. האם מותר לבקר שם?
תשובה: אל-בהאים פירושו בערבי "הבהמות". האם כדאי להסתובב בגינה של בהמות?! בעבודה זרה נאמר "הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה" (משלי ה' ח').

שאלה: מי הראשון שהתחיל עם המנהג לכתוב במקום המספרים י"ה, י"ו - ט"ו, ט"ז?
תשובה: לא יודע, לפחות ת"ק שנה עם ט"ו, ואלף שנה עם ט"ו.

שאלה: כאשר עושים סיום ששה סדרי משנה, האם מועיל שלומד לשני סיומים (שונים) אותן משניות פעם אחת? והאם רצוי ללמוד את המשניות מסכת כלה, מזוזה וציצית וספר תורה וכדומה?
תשובה: לכל סיום יעשה חצי הש"ס (שהרי על כל מסכת אפשר לעשות "סיום" בנפרד). ואין צריך ללמוד מסכת כלה וכו', ואם לומד תע"ב.

שאלה: ב"מוציא-מצה" כשבני הבית מרובים ומשלימים המצות שמחוץ לקערה, האם צריכים להשלים לשני כזיתים או לכזית אחד?
תשובה: מנהגנו בשני כזיתים, וכמדומה כן הוא מנהג הספרדים בכל מקום. וכן משמע בבן איש חי (פרשת צו אות ל"ד).

שאלה: בשר כבש קפוא שהיה במקפיא, וסגור בשקית ניילון [ניתכן שהשקית נקרעה], והניחו על גביו לחם וכיו"ב מדברי חמ"ן. האם מותר לאוכלו בפסח?
תשובה: אם יש חשש שנקרעה השקית, אסור.

שאלה: בשר שנמלח לפני הפסח, ונמצא במקפיא, האם מותר לאוכלו בחג?
תשובה: אם היה חשש במלח, לא כדאי. אלא אם כן נזהר במלח ובדק אותו לפסח כמנהגנו בחו"ל.

שאלה: אם מפורר את המצה לחתיכות קטנות פחות מכזית, מה יברך עליהם בפסח?
תשובה: יברך המוציא כרגיל, ורק במטונג יש בעיה, ולכן יעשה פרוסות של כזית (כל פרוסה כשליש מצת מכונה) ויברך המוציא. (עייני משנה ברורה סימן קס"ח ס"ק נ"ו). ובלבד שיאכל כביצה דהוי שיעור קביעות סעודה (עייני בשו"ת תפלה למשה ח"ב סימן י"ד). ואכמ"ל.

שאלה: מה מברכים על מצה עשירה משעה רביעית בערב פסח, שאז אסור לאכול לא לחם ולא מצה, האם זה כמו מצה בפסח שמברכים עליה המוציא כי זה הלחם היחיד, או לא?
תשובה: מברכים מזונות, מפני היין והסוכר שבה. אלא אם כן קבע סעודתו עליה (בערך 100 גרם שהם נפח של 230 סמ"ק).

שאלה: ספרים שמתמשים בהם בימות השנה, האם צריך לנקותם לפסח?
תשובה: אל תעלה אותם על השלחן בפסח. והברכונים תגנוז עם החמ"ן.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל